

Gradanska alijansa
Civic Alliance – Aleanca qytetare

osce

MONITORING MEDIJA

SADRŽAJ

ZAKONSKI OKVIR	2
METODOLOGIJA	5
NAJZNACAJNIJI NALAZI ISTRAŽIVANJA	6
Uzorak	6
Kršenje pravila pretpostavke nevinosti	9
Kako mediji krše načelo broj 10, odnosno pretpostavku nevinosti	11
Naglašavanje nacionalnosti/etniciteta u naslovu	15
Karakteristike članaka u kojima je prekršeno pravilo pretpostavke nevinosti	16
Kršenje pravila pretpostavke nevinosti i pojedinačni mediji	19
Naslovi tekstova u kojima je prekršeno načelo br.10, odnosno pretpostavka nevinosti	22
ZAKLJUČCI I PREPORUKE	26
Preporuke.....	27

AUTORKA:

Marina Bauk, koordinatorka medijskog programa Građanske alijanse

PRAVNI SAVJETNIK:

Zoran Vujičić, koordinator programa vladavine prava Građanske alijanse

KONSULTANT:

Milan Radović, koordinator programa ljudskih prava Građanske alijanse

ZAKONSKI OKVIR

Pretpostavka nevinosti, ili prezumpcija nevinosti, je dio paketa savremenih garancija koje se odnose na pravično suđenje. Ovim istraživanjem želimo da ispitamo koliko je važna uloga medija pri izvještavanju o istražnim i sudskim postupcima, kao i koliko glasila utiču na samu sliku o osumnjičenom/optuženom, a samim tim i na pravično suđenje i, u krajnjem, ishod postupka. Mediji mogu da izvještavaju o sudskim postupcima ali ne smiju da prejudiciraju odgovornost osumnjičenog. Da bi pravilno i objektivno izvijestili novinski poslenici treba da raspolazu provjerenim informacijama i da ih stave u pravilan kontekst.

ZAKON O MEDIJIMA, SL. LIST CRNE GORE 51-02 JE PREDVIDIO

Član 25

Mediji i novinari su dužni da objektivno i tačno izvještavaju o sudskim postupcima.

Ukoliko je medij objavio da je protiv određene osobe pokrenut krivični postupak ta osoba ima pravo, kada se postupak okonča, da zahtijeva objavljivanje informacije o pravosnažnom obustavljanju postupka, odbijanju optužbe odnosno oslobađanju od optužbe.

Zahtjev iz stava 2 ovog člana se podnosi mediju najkasnije 30 dana od dana pravosnažnog obustavljanja odnosno okončanja krivičnog postupka.

Medij nije dužan da objavi informaciju ili dio informacije iz, stava 2 ovog člana, ukoliko uz zahtjev za objavljivanje informacije nije priloženo pravosnažno rješenje o obustavi krivičnog postupka odnosno pravosnažna presuda kojom se optužba odbija ili optuženi oslobađa od optužbe, a ovlašćena osoba ih ne dostavi prije isteka roka za podnošenje zahtjeva.

Za sva ostala pitanja vezana za objavljivanje informacije, iz stava 2 ovog člana, shodno se primenjuju odredbe ovog zakona koje se odnose na pravo na ispravku i odgovor.

Pretpostavka nevinosti je osnovno načelo u krivičnom postupku koje moraju poštovati i nadležni organi i mediji. Međunarodni standardi i mišljenja su da mediji mogu objaviti informacije o krivičnim postupcima koji su u toku samo ako se njima ne ugrožava prezumpcija nevinosti osumnjičenog.

Kao jedan od elemenata prava na pravično suđenje ovo pravo je definisano u stavu 2 člana 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima

EVROPSKA KONVENCIJA O LJUDSKIM PRAVIMA

Član 6

Pravo na pravično suđenje

2. Svako ko je optužen za krivično djelo smatra se nevinim dok se njegova krivica po zakonu ne dokaže.

U Crnoj Gori je pretpostavka nevinosti definisana u članu 35 Ustava i Zakonom o krivičnom postupku (ZKP).

USTAV CRNE GORE SU –SK Broj 01-514/22

Pretpostavka nevinosti**Član 35**

Svako se smatra nevinim dok se njegova krivica ne utvrdi pravosnažnom odlukom suda.

ZAKONIK O KRIVIČNOM POSTUPKU („Službeni list Crne Gore”, broj 57/09 od 18. avgusta 2009. godine)

Pretpostavka nevinosti i in dubio pro reo**Član 3**

(1) Svako se smatra nevinim dok se njegova krivica za krivično djelo ne utvrdi pravosnažnom odlukom suda. Osim Ustava koji garantuje pretpostavku nevinosti i Zakona o medijima, i Kodeks novinara ovo pravo predviđa.

KODEKS NOVINARA CRNE GORE, 2002.

Član 10

Kada izvještava o istražnim i sudskim postupcima, novinar mora uvažavati pretpostavku da je svako nevin dok se ne dokaže suprotno, i ne smije ničim prejudicirati ishod sudskog postupka.

U novinarskom izvještavanju je jako važno pravilno navoditi pojmove koje je ZKP predvidio.

ZAKONIK O KRIVIČNOM POSTUPKU („Službeni list Crne Gore”, broj 57/09 od 18. avgusta 2009. godine)

Značenje izraza**Član 22**

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakoniku imaju sljedeće značenje:

- 1) osumnjičeni je lice prema kome je nadležni državni organ preduzeo neku radnju zbog postojanja osnova sumnje da je učinilo krivično djelo, a u odnosu na koje još nije donesena naredba o sprovođenju istrage niti je podnesena neposredna optužnica;
- 2) okrivljeni je lice protiv koga je donesena naredba o sprovođenju istrage ili protiv koga je podignuta optužnica, optužni predlog ili privatna tužba ili lice protiv koga je pokrenut posebni postupak za primjenu mjera bezbjednosti obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi i obavezno psihijatrijsko liječenje na slobodi; izraz okrivljeni može se koristiti u krivičnom postupku kao opšti naziv za okrivljenog, optuženog i osuđenog;
- 3) optuženi je lice protiv koga je optužnica stupila na pravnu snagu; 7
- 4) osuđeni je lice za koje je pravosnažnom presudom ili pravosnažnim rješenjem o kažnjavanju utvrđeno da je krivo za određeno krivično djelo;
- 5) oštećeni je lice čije je kakvo lično ili imovinsko pravo krivičnim djelom povrijeđeno ili ugroženo;
- 6) tužilac je državni tužilac, privatni tužilac i oštećeni kao tužilac;
- 7) stranka je tužilac i okrivljeni;

Sankcija za kršenje pretpostavke nevinosti je novčane prirode.

ZAKONIK O MEDIJIMA

Član 43

Novčanom kaznom od dvadesetostrukog do pedesetostrukog iznosa minimalne zarade u Republici kazniće se za prekršaj osnivač medija, ako:

5) na osnovu pravosnažne presude ne objavi informaciju o ishodu krivičnog postupka (član 25 stav 2);

Zakon o krivičnom postupku ne propisuje kaznu za kršenje prava na pretpostavku nevinosti.

METODOLOGIJA

Hipoteze:

1. Novinari i urednici dnevnih novina poštuju profesionalna načela prilikom izvještavanja o hapšenjima, istražnim i sudskim postupcima.
2. Novinari i urednici poštuju pravo na pretpostavku nevinosti.
3. Novinari i urednici se pridržavaju Zakona o medijima i Etičkog kodeksa novinara pri izvještavanju.

Metodologija: analiza sadržaja

Dnevne novine u Crnoj Gori: „**Dan**“, „**Vijesti**“, „**Dnevne novine**“, „**Pobjeda**“

Uzorak: 244 izdanja, 1319 članaka

„**Pretpostavka nevinosti u štampanim medijima**“: april-maj 2014.

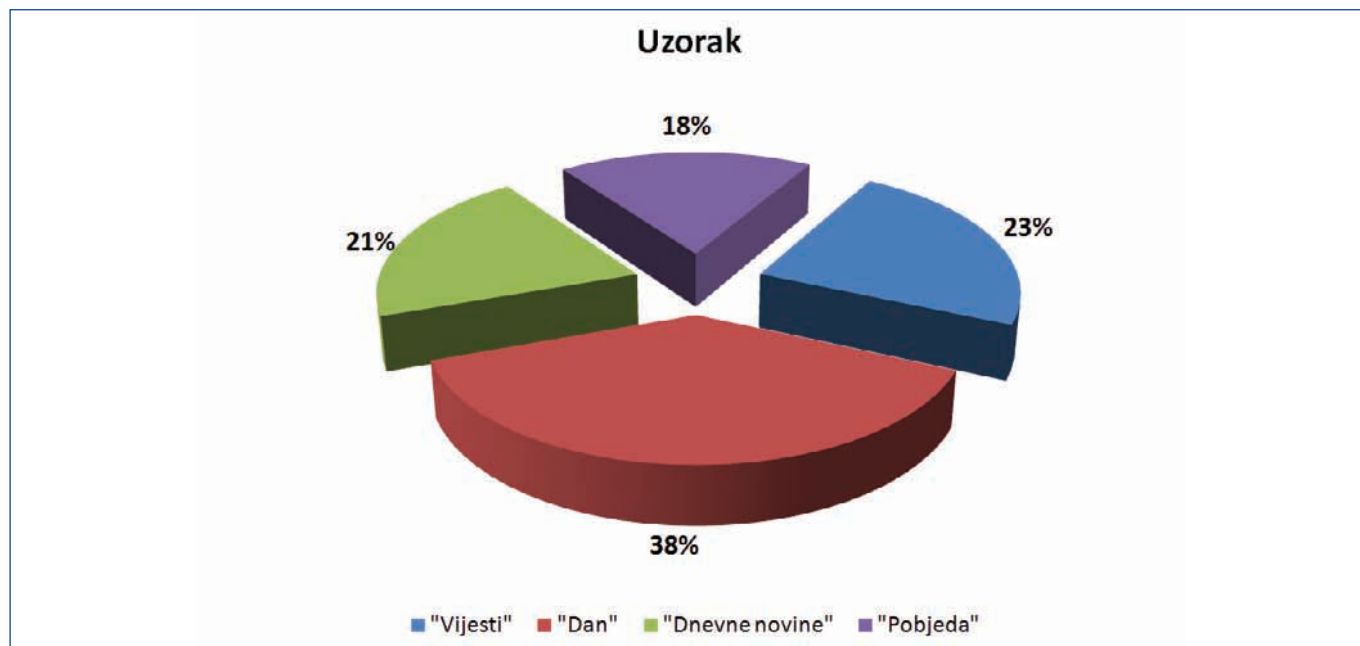
NAJZNAČAJNIJI NALAZI ISTRAŽIVANJA

Uzorak

Osnovni cilj ovog istraživanja je da proučimo da li najčitaniji crnogorski štampani mediji „Dan“, „Vijesti“, „Dnevne novine“ i „Pobjeda“, čija je uloga da informišu, obrazuju i zabave čitaoce, poštuju vitalno pravo u krivičnom postupku-pravo na pretpostavku nevinosti. Kroz dvomjesečnu analizu došli smo do konkretnih podataka o kvalitetu uredničke i novinarske prakse kada su u pitanju tekstovi o istražnim i sudskim postupcima.

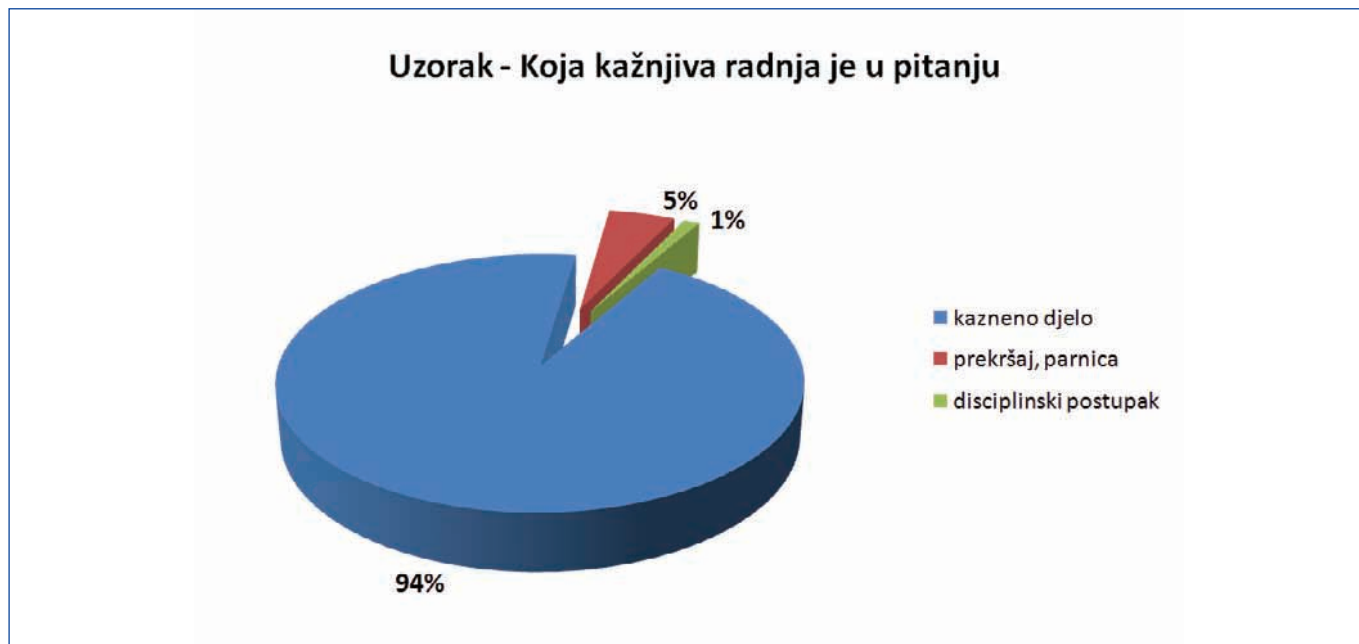
Korištena je naučna metoda analize sadržaja. Uzorak je sačinjavalo 244 izdanja dnevnih novina („Dan“, „Vijesti“, „Dnevne novine“ i „Pobjeda“) u periodu od 1. aprila do 31. maja, a ukupno je analizirano 1319 članaka koji se odnose na istražne i sudske postupke. Od ukupnog broja analiziranih tekstova u ovom dvomjesječju, „Dan“ je objavio najveći broj članaka koji se odnose na ovu tematiku - 500, slijede „Vijesti“ sa 307, a na trećem mjestu su „Dnevne novine“ sa 271. „Pobjeda“ je u ovom periodu objavila najmanje tekstova koji se odnose na istražne i sudske postupke - 240.

Grafikon 1. Uzorak

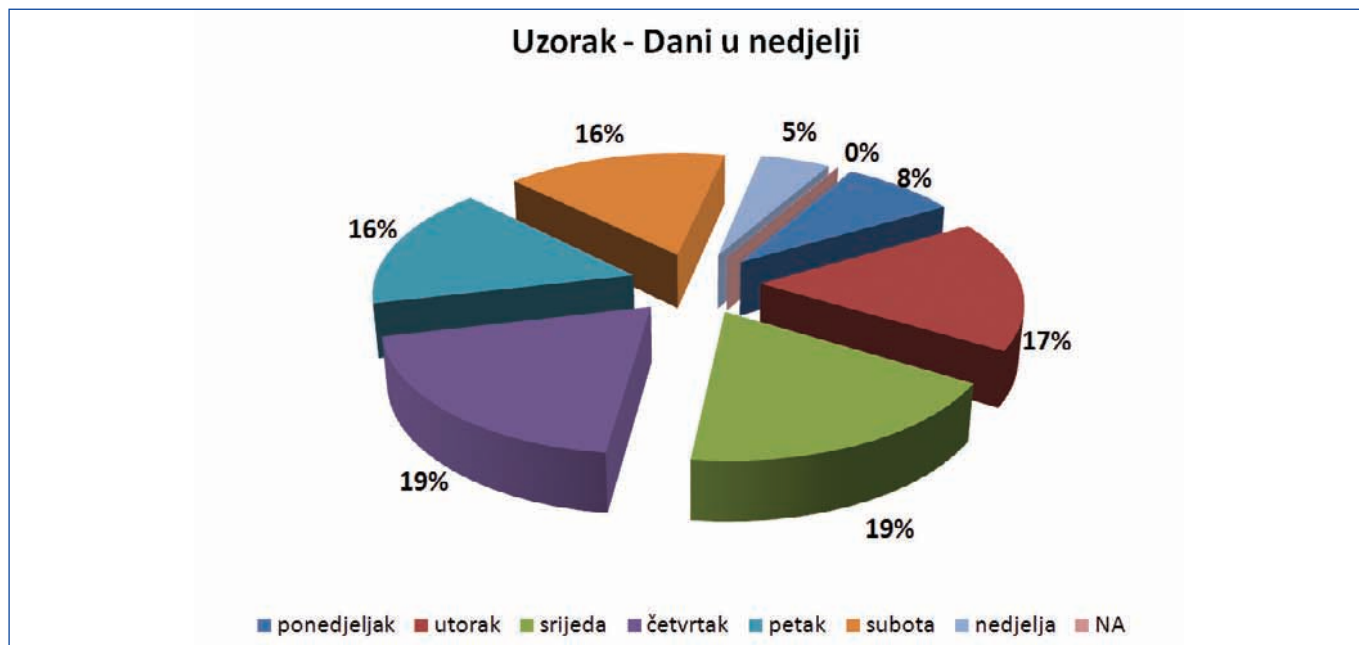
U najvećem broju slučajeva mediji su izvještavali o istražnim radnjama i sudskim postupcima koji se odnose na kaznena djela (94%), u svega 6 odsto slučajeva pisali su o prekršajima i disciplinskim postupcima.

Grafikon 2. Uzorak - Koja kažnjiva radnja je u pitanju

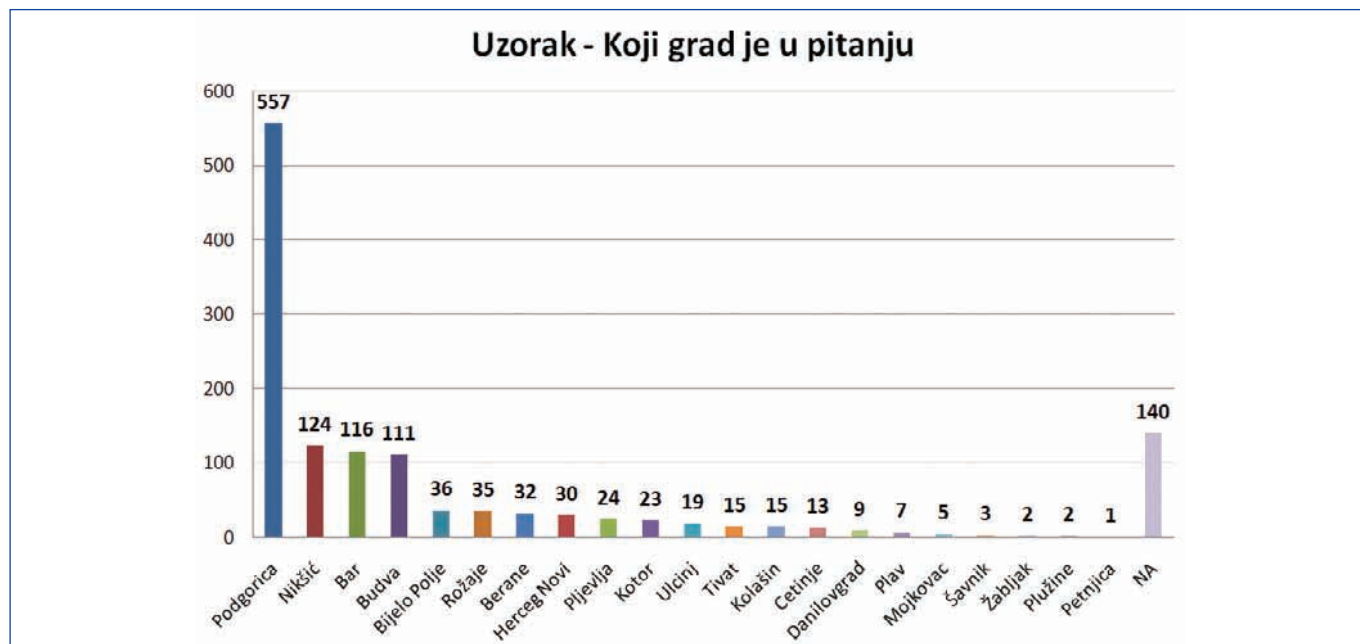
Najveći broj članaka objavljen je sredinom radne nedjelje (utorak, srijeda, četvrtak) i petkom i subotom kada su novine najčitanije (petak, subota), a najmanje članaka koji se odnose na istražne i sudske postupke se javlja nedjeljom. Ovi podaci mogu da ukažu da su tematike koje se odnose na istražne i sudske postupke atraktivne i primamljive čitalačkoj publici.

Grafikon 3. Uzorak - Dani u nedjelji

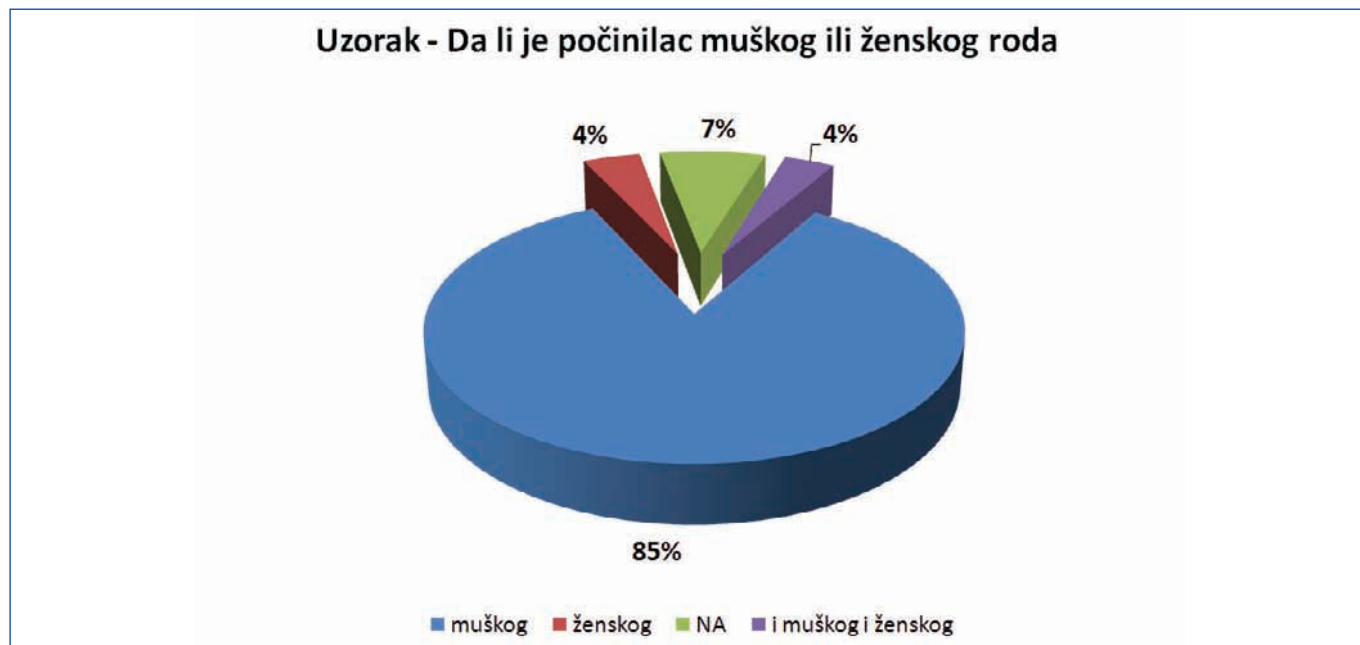
U ovom dvomjesječju najviše analiziranih tekstova se odnosilo na kažnjive radnje počinjene u Podgorici, Nikšiću, Baru i Budvi.

Grafikon 4. Uzorak - Koji grad je u pitanju

Na ovom uzorku (1319 članaka) u ubjedljivo najvećem procentu od 85% slučajeva počinilac kaznenog djela u tekstu je muškog roda. U svega 4% odsto slučajeva se izvijestavalo o osobi ženskog roda u sukobu sa zakonom dok su u isto toliko slučajeva (4%) počinio i muškog i ženskog roda.

Grafikon 5. Uzorak - Da li je počinilac muškog ili ženskog roda

Kršenje pravila pretpostavke nevinosti

Sastavljena je analitička matrica od 20 indikatora koji se odnose na osnovna obilježja članaka, grafičku opremu, temu, izvore u tekstu i sadržaj teksta kako bismo metodom analize sadržaja utvrdili da li su mediji i u kolikoj mjeri u ovom dvomjesječju ugrozili pravo na prezumpciju nevinosti. Od ukupnog broja analiziranih članaka (1319) u 10% slučajeva (126 članaka) smo zabilježili da su novinari/urednici pri izvještavanju na neki način prekršili pravo na pretpostavku nevinosti.

Grafikon 6. Kršenje pravila pretpostavke nevinosti

Posebno zabrinjava da je u 9 tekstova u kojima se izvještava o maloljetnicima u sukobu sa zakonom na neki način prekršeno pravo na pretpostavku nevinosti.

Jedan od primjera je tekst *“Prijava protiv kradljivaca iz Rožaja”* (“Pobjeda”, str.10, 11.4.2014.) koji govori o maloljetnicima koji se sumnjiče da su počinili tešku krađu dok su u naslovu jasno kvalifikovani kao kradljivci čime se sugerše njihova krivica.

U svih 9 slučajeva maloljetnici su predstavljeni inicijalima i godinama.

Novinari moraju biti posebno obazrivi kada su djeca/mladi u pitanju i kada izvještavaju o nekim ozbiljnijim prestupima. Djeca su ranjiva grupa s obzirom na razvojne krize i dječje potrebe koje moraju biti zadovoljene kako bi dijete imalo osiguran zdrav rast i razvitak.

Tekstovi u kojima je prekršeno pravo na pretpostavku nevinosti prave mrlju koja, u maloj sredini poput naše, cijeli život prati ove mlade osobe i direktno utiče na njih. Da ne govorimo o novim medijima i internetu koji ima još duže pamćenje. Sve više ljudi pokušava da se izbori za svoje pravo na zaborav (“right to be forgotten”), no, u pitanju je vrlo duga i teška borba.

Najviše tekstova koji bi svojim sadržajem, naslovom/nadnaslovom, grafičkom opremom mogli da ugroze pravo na pretpostavku nevinosti objavio je „Dan“ 44% (56 tekstova), slijede „Dnevne novine“ sa 24% (30 članaka), zatim „Pobjeda“ sa 17% (21 članaka), dok su „Vijesti“ sa 15% (19 članaka) u ovom periodu objavile najmanje tekstova u kojima je povrijeđena pretpostavka nevinosti.

Grafikon 7. Prekršena pretpostavka nevinosti i mediji

Od ukupnog broja članaka u kojima smo prepoznali kršenje prava na pretpostavku nevinosti veći dio od 60% je objavljen u aprilu, dok je u maju objavljeno 20% manje članaka ovoga tipa.

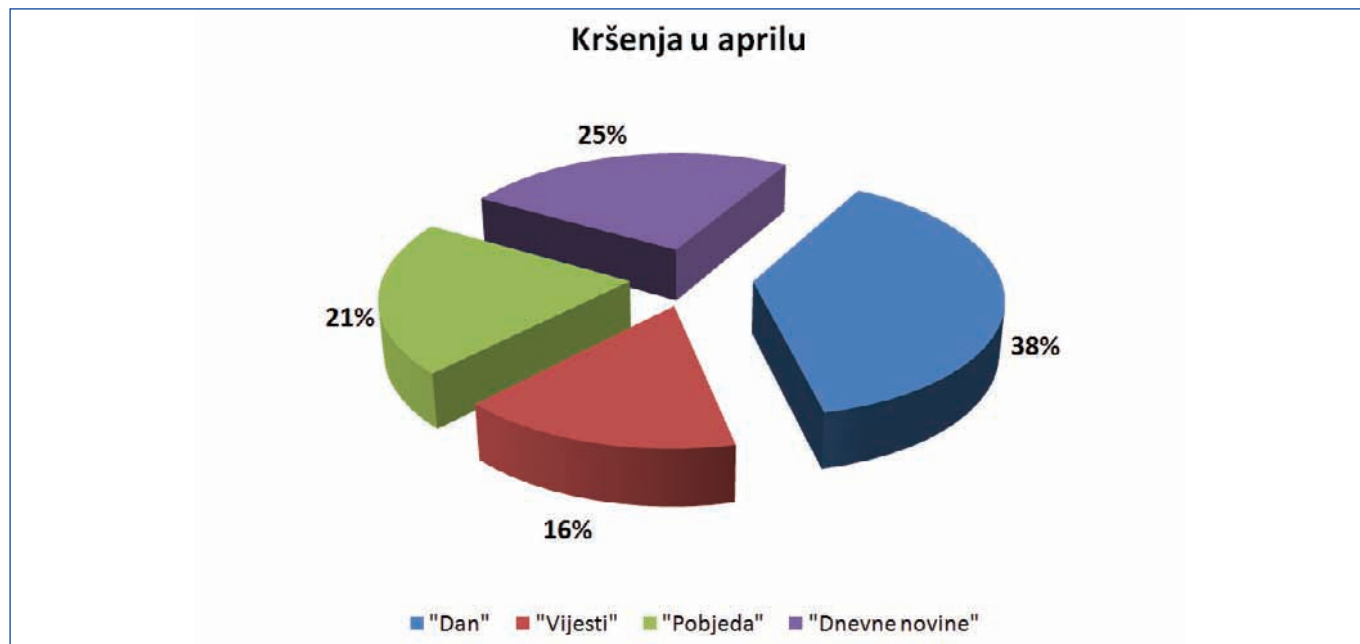
Grafikon 8. Kršenja pretpostavke nevinosti u četvrtom i petom mjesecu

„Dan“ je sa 38% u aprilu objavio najviše tekstova od ukupnog broja u kojima nijesu ispoštovana profesionalna načela kada je u pitanju pravo na pretpostavku nevinosti. Za koplje iza su „Dnevne novine“ sa 25% objavljenih članaka u aprilu i 22% u maju mjesecu. U četvrtom mjesecu treće mjesto po broju objavljenih članaka u kojima je uočeno kršenje pretpostavke nevinosti zauzela je „Pobjeda“ sa 21% dok su „Vijesti“ sa 16% objavile najmanje ovakvih članaka u aprilu.

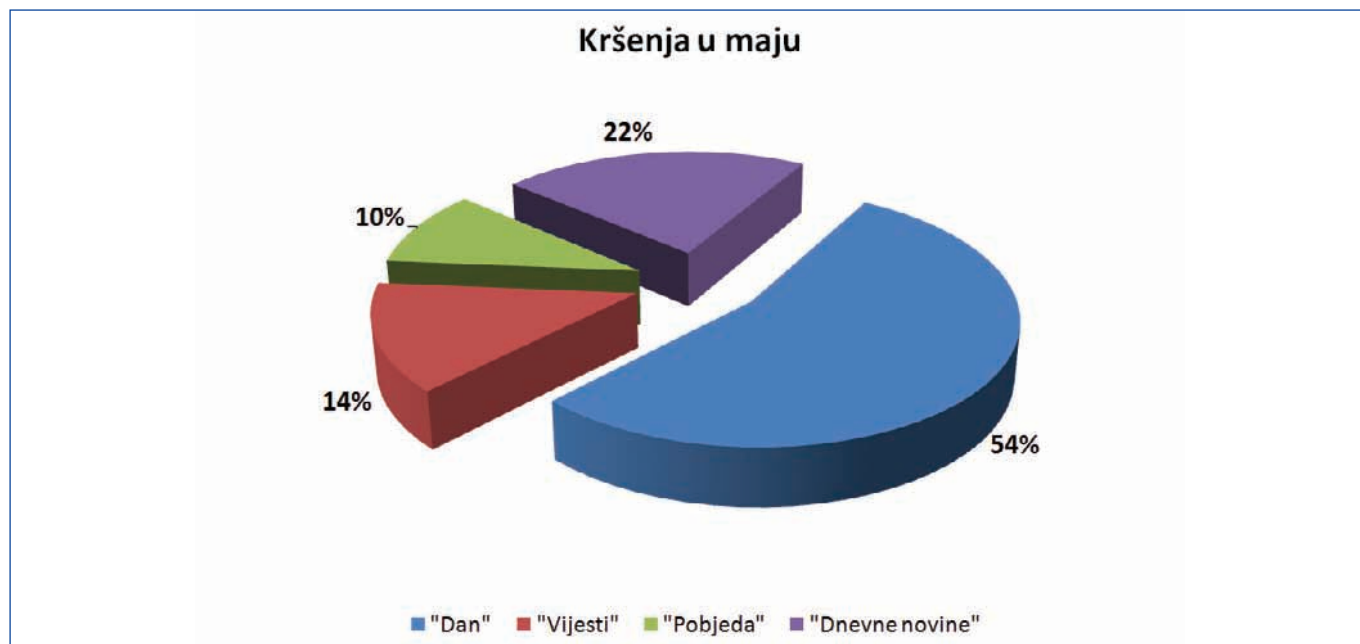
Iako je kod ukupnog broja slučajeva u kojima smo ustanovili kršenje zabilježen trend pada u petom u odnosu na četvrti mjesec, kod odnosa pojedinačnih medija „Dan“ prednjači u oba slučaja i to za 16% ubjedljivijim postotkom (54%) u maju u odnosu na druga glasila.

U mjesecu maju se situacija neznatno promijenila pa su „Vijesti“ sa 14% i „Pobjeda“ sa 10% zamijenile pozicije iz četvrtog mjeseca.

Grafikon 9. Kršenja pretpostavke nevinosti u aprilu i mediji

Grafikon 10. Kršenja pretpostavke nevinosti u maju i mediji

Kako mediji krše načelo broj 10, odnosno pretpostavku nevinosti

Kako je istraživanje pokazalo crnogorski štampani mediji se pridržavaju profesionalnih načela i poštuju pravo na pretpostavku nevinosti u velikoj mjeri. Ipak u 10% članaka novinski poslenici su na neki način ugrozili ovo pravo. Naši nalazi ukazuju da novinari pisanju tekstova prilaze vrlo oprezno te u ovom dvomjesječju nijesmo naišli na tekst koji bi svojim sadržajem mogao da naruši nečije pravo na pretpostavku nevinosti. Iako mediji vješto citiraju optužnicu i profesionalno barataju izrazima (osumnjičeni, optuženi, okrivljeni) to ne znači da su u potpunosti ispoštovali standarde profesije. Kamen spoticanja je u ovom periodu bila oprema teksta te je od ukupnog broja spornih tekstova (126) kod kojih smo uočili kršenje prava na pretpostavku nevinosti u 90% slučajeva naslov teksta bio neadekvatan. U 5% slučajeva je u nadnaslovu prekršeno pravo na pretpostavku

nevinosti, a u 2% slučajeva i naslov i nadnaslov su jasno ukazivali na krivicu okrivljenog iako taj postupak još uvijek nije okončan. U 3% slučajeva smo zabilježili kršenje samo u naslovu na naslovnoj strani iako su novinari sa sadržajem i opremom teksta ispoštovali sve standarde.

Grafikon 11. Na koji način je prekršena pretpostavka nevinosti

Zabrinjava podatak da su u 10% slučajeva u novinama „osvanuli“ tekstovi koji svojim naslovom šalju gole tvrdnje dok se u sadržaju teksta jasno vidi da postoje tek osnovi sumnje ili da je sudski postupak u toku. Kada mediji objave takve naslove to može uticati na formiranje javnog mišljenja o krivici osumnjičenog tokom postupka. Jedan od primjera je vijest *“Krali dobrotvorne priloge iz crkava”* (*“Dnevne novine”*, str.11,26 I 27.4.2014.). Naslov članka nije adekvatan iz razloga što predstavlja голу tvrdnju dok u tekstu jasno piše da se osnovano sumnja i da krivica nije dokazana. Kako bi se zaštitilo pravo na pretpostavku nevinosti u naslovu bi to moralo da bude naglašeno, jedna riječ više u naslovu- “osumnjičeni”, bi značajno promijenila utisak. Eventualno treba govoriti o krađi a da se ne personalizuje tako da se krši pretpostavka nevinosti.

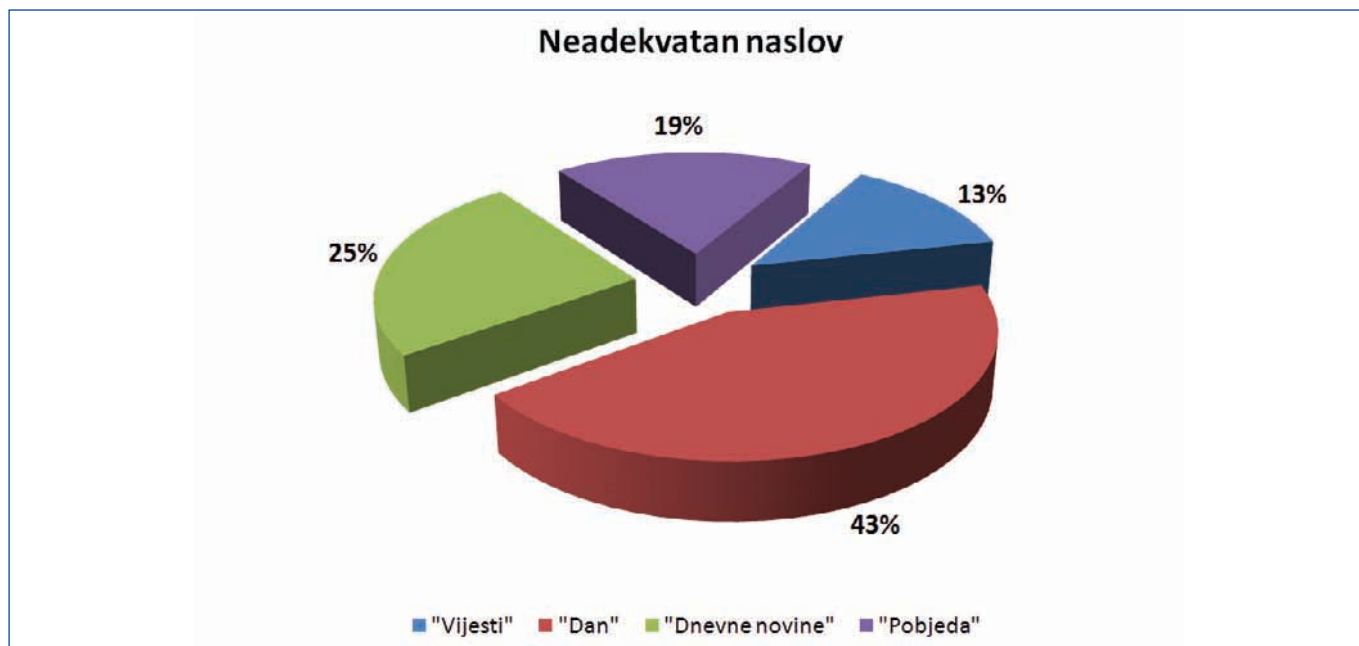
Još jedan primjer je tekst *“Novac od kazni stavljao u svoj džep”* (*“Dan”*, str.12, 9.4.2014.). Iako u sadržaju članka jasno piše da je otvorena istraga zbog sumnje da je inspektor zloupotrijebio službeni položaj u naslovu nema nikakve sumnje da je on to učinio.

U tekstu *“Raičević i Boljević prerezali Telenorov kabl”* (*“Vijesti”*, str.15, 7.5.2014.) se govori o hapšenju zbog sumnje da su pomenuti počinili krivično djelo dok se u naslovu jasno identifikuju kao počiniooci.

Članak *“Krali česme i tuš baterije”* (*“Pobjeda”*, str. 10, 30.4.2014.) je još jedan primjer jer se u sadržaju govori o hapšenju zbog sumnje da je počinjeno djelo dok se u naslovu jasno sugerise krivica uhapšenih.

Ono što je posebno važno istaći je da se često uslijed dnevne vreve čitaoci zadrže isključivo na naslovu, a na osnovu 126 naslova u ovom dvomjesjeću u tom slučaju mogu da donesu pogrešan zaključak. Upravo su mediji ti koji su najpozvaniji da štite pravo na pretpostavku nevinosti dok javno saopštavaju te stoga urednici moraju biti posebno pažljivi pri odabiru naslova i nadnaslova.

U ovom dvomjesjeću „Dan“ je objavio najviše tekstova koji bi svojim naslovom mogli da ugroze pravo na pretpostavku nevinosti, 43% od ukupnog broja spornih tekstova. Slijede „Dnevne novine“ sa 25% i „Pobjeda“ sa 19%, dok su „Vijesti“ na začelju sa 13%.

Grafikon 12. Neadekvatan naslov i mediji

Iako su objavile najmanje tekstova čiji bi naslovi mogli da ugroze pravo na prezumpciju nevinosti „Vijesti“ su po broju neadekvatnih nadnaslova sa 43% od ukupnog broja zauzele prvo mjesto. Slijede „Dnevne novine“ sa 29% i „Dan“ sa 28%, dok „Pobjeda“ nije objavila ni jedan tekst ovoga tipa.

Grafikon 13. Sadržaj nadnaslova neadekvatan i mediji

Jedan od primjera je tekst *“Supružnici u pritvoru”* (“Dnevne novine”, str.10, 10.4.2014.). Iako u sadržaju članka jasno piše da je postupak za okrivljene za krijumčarenje droge u toku i da su optuženi negirali krivicu, u nadnaslovu piše *“Pali sa skankom”*. Ovakav nadnaslov ukazuje na krivicu i mogao bi da ugrozi pravo na pretpostavku nevinosti okrivljenih prije okončanja postupka.

Jedan od primjera je i vijest *“Policija rasvijetlila napad na kuću Ivanovića”* (“Vijesti”, str.13, 3.4.2014.) iako u sadržaju teksta jasno piše da je mladić uhapšeni zbog sumnje da je bacio eksplozivnu napravu u nadnaslovu stoji *“Uhapšen bombaš u Podgorici”* čime bi moglo da se ugrozi njegovo pravo na pretpostavku nevinosti.

Još jedan primjer je tekst *“Podgoričanin i Nikšićanin uhapšeni zbog krađa”* (“Vijesti”, str.13.3.4.2014.) čiji nadnaslov glasi *“Krali novac, antikvitete, tehničku robu...”* dakle iako u tekstu piše da se sumnja da su počinili krađe, oprema teksta sugerije jasnu krivicu.

Tekstovi su u ovom periodu najvećim dijelom bili grafički dobro opremljeni. Iako je fotografija vjeran svjedok događaja, tokom našeg istraživanja naišli smo na značajan broj fotografija optuženih i osumnjičenih sa lisicama i u položaju u kojem se krši njihovo pravo na dostojanstvo, kao i fotografije privođenja koje smo okarakterisali kao neadekvatne. Ako polazimo od pretpostavke da slika govori više od riječi onda i profesionalno napisan tekst koji je na ovaj način grafički opremljen ostavlja utisak krivice iako optužba nije dokazana, a u nekim slučajevima u daljem postupku može biti čak i odbačena. Smjernice za načelo 10 Kodeksa novinara Crne Gore glasi:

10.1 Izvještavanje iz sudnice i o zločinu

(a) *Izvještaji o istrazi i sudskim slučajevima služe da na pažljiv način obavijeste javnost o zločinu, krivičnom gonjenju i sudskoj presudi. Pretpostavlja se da je osoba nevinna sve dok sud ne dokaže suprotno, čak i ako je on/ona priznala krivicu. Čak i u slučajevima kada je krivica očigledna za javnost, optužena osoba ne može se predstavljati krivom u okviru sudske procjene sve do donošenja presude.*

(b) *Portretisanje ličnosti kojim se prejudicira njen karakter, kao i optužbe na njegov/njen račun narušavaju ustavni princip zaštite ljudskog dostojanstva, i to pravilo takodje važi za one koji mogu biti proglašeni kriminalcima. Cilj izvještavanja iz sudnice ne smije biti da se okrivljeni kazni sa društvenog aspekta, tako što će mediji biti korišćeni kao "stub srama".*

Najviše tekstova koji nijesu grafički adekvatno opremljeni objavio je „Dan“ sa 39% od ukupnog broja, slijede „Pobjeda“ sa 24% i „Vijesti“ sa 22%, dok su „Dnevne novine“ sa 15% objavile najmanje članaka iz ove grupe.

Grafikon 14. Članak nije adekvatno grafički opremljen i mediji

Jedan od primjera je tekst *„Cetinjaninu Marku Adžiću, osumnjičenom za ubistvo babe, produžen pritvor”* („Pobjeda“, str.11,9.4.2014.). Fotografija koja prati tekst je sa privođenja Adžića u policiju na kojoj je on pognute glave, sa lisicama u pratnji policije. Smjernica načela 10. iz Kodeksa novinara jasno sugerije da čak i kada je krivica očigledna za javnost osoba se ne može predstavljati krivom u okviru sudske procjene sve do donošenja presude.

Tekst „Mugoša negira da je ubio kuma iz koristoljublja“ („Dan“, str.12, 1.4.2014.) je po našoj procjeni opremljen neadekvatnom fotografijom optuženog u pratnji policije. Smjernica načela 10. Kodeksa glasi: *Portretisanje ličnosti kojim se prejudicira njen karakter, kao i optužbe na njegov/njen račun narušavaju ustavni princip zaštite ljudskog dostojanstva, i to pravilo takodje važi za one koji mogu biti proglašeni kriminalcima. Cilj izvještavanja iz sudnice ne smije biti da se okrivljeni kazni sa društvenog aspekta, tako što će mediji biti korišćeni kao "stub srama".*

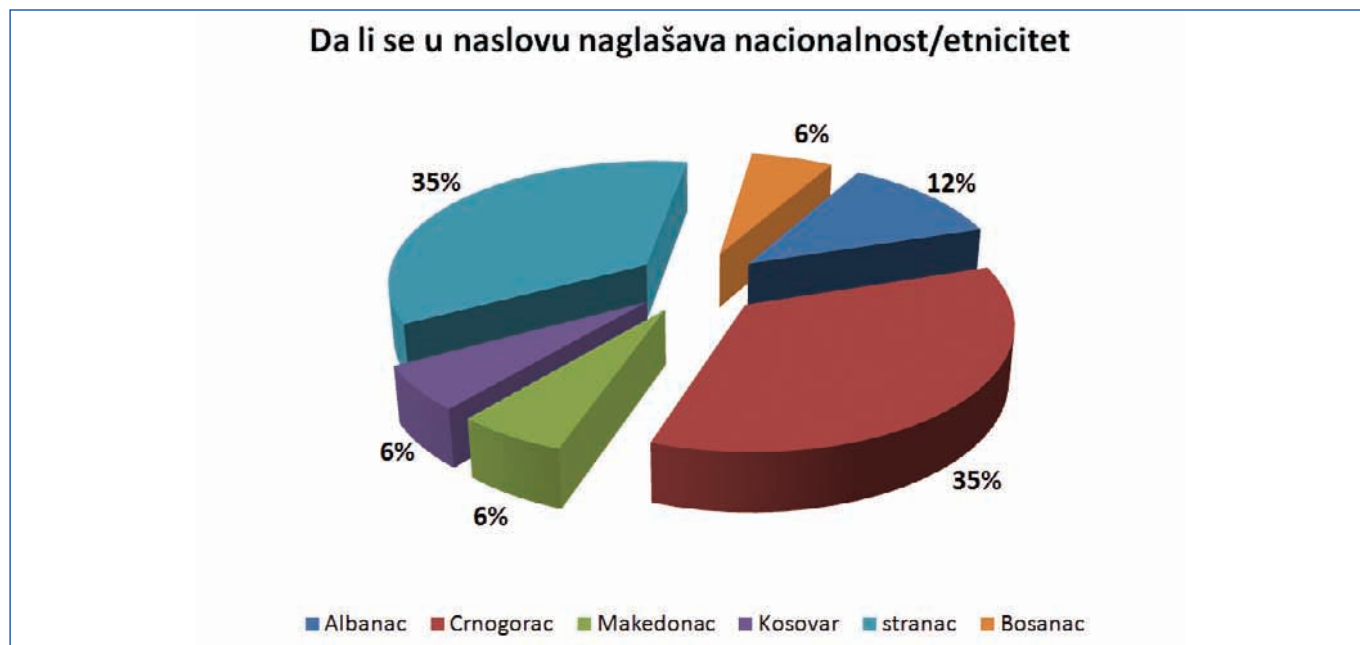
Još jedan primjer je tekst „Peročević zapalio auto službenici Opštine“ („Dan“, str.12, 30.4.2014.) koji govori o hapšenju mladića zbog osnovane sumnje da je zapalio vozilo. Uz tekst je objavljena fotografija osumnjičenog sa lisicama u pratnji policije te i u ovom slučaju važe gorepomenute smjernice načela 10. Kodeksa novinara Crne Gore, a uz to je i naslov koji prati tekst neadekvatan jer direktno sugeriše krivicu.

Naglašavanje nacionalnosti/etniciteta u naslovu

Istraživali smo da li crnogorski mediji i uolikoj mjeri naglašavaju u naslovu i/ili nadnaslovu nacionalnost/etnicitet. Isticanjem nacionalnosti/etniciteta u naslovu mogu se stvoriti predrasude o nekoj grupaciji i kroz ovakvo „lijepljenje etiketa“ mogu se produbiti neke već postojeće etničke distance.

Kako je naše istraživanje pokazalo štampani mediji vrlo profesionalno izvještavaju i rijetko ističu nacionalnost/etnicitet u naslovu/nadnaslovu. Ipak u ovom dvomjesječju smo naišli na 17 primjera ove prakse od čega je u najvećem postotku od 35% od ukupnog broja istaknuto „Crnogorac“ u naslovu i to uglavnom u tekstovima koji se odnose na državljane Crne Gore koji su počinili neko krivično djelo u inostranstvu. Sličan tretman imaju i strani državljani koji počinu neko „zlodjelo“ u našoj zemlji pa su tako novinski poslenici istakli njihovo porijeklo u isto toliko slučajeva 35% od ukupnog broja. U 12% od ukupnog broja slučajeva u kojima je istaknuta nacionalnost/etnicitet su Albanci bili počinioi kaznenog djela. Zabilježili smo i slučajeve koji se odnose na Bosance, Kosovare i Makedonce (6%).

Grafikon 15. Da li se u naslovu naglašava nacionalnost/etnicitet? Ako da, koja?

Najviše slučajeva ovakve prakse uočili smo u „Dnevni novinama“ 8 primjera, slijedi „Dan“ u kojem je 5 puta istaknuta nacionalnost/etnicitet u naslovu pa „Vijesti“ kod kojih smo uočili 4 primjera. Kod „Pobjede“ nijesmo pronašli ni jedan primjer ovakve prakse. Jedan od primjera je tekst „Uhapšeni Albanci“ („Dnevne novine“, str.11,30.4.2014.) koji govori o hapšenju albanskih državljanja u Ulcinju zbog sumnje da su opljačkali tri kuće na području tog grada. Ovaj naslov je trebalo drugačije formulirati a da se ne personalizuje i da se ne ističe nacionalnost osumnjičenih.

Još jedan primjer je tekst „Crnogorac pobjegao iz kućnog pritvora u Bariju“ („Dan“, str.9, 19.5.2014.) koji govori o uhapšenom državljaninu Crne Gore u Italiji.

Još jedan primjer je tekst „Albanac prevezio 20 kilograma droge“ („Dan“, str.9, 14.4.2014.) koji govori o hapšenju albanskog državljanina u Ulcinju.

Naišli smo i na 3 primjera onoga što možemo označiti kao dvostruko etiketiranje kada je u naslovu istaknuta nacionalnost/etnicitet a istim naslovom prekršeno i pravo na pretpostavku nevinosti.

Jedan od primjera je tekst „Crnogorci švercovali skank“ („Dan“, str.10, 22.4.2014.) koji govori o crnogorskim državljanima koji su uhapšeni u Kraljevu zbog sumnje da su počinili krivično djelo. Naglašavanjem nacionalnosti u naslovu može se uticati na mišljenje javnosti tako da formiraju predrasude, u ovom slučaju o Crnogorcima u inostranstvu. Ako bi se ova praksa odomacila ubrzo bi javnost počela da percipira naše državljane koji se bave kriminalom van granica države kao nešto što se podrazumijeva.

Karakteristike članaka u kojima je prekršeno pravilo pretpostavke nevinosti

Kako bismo stvorili jasniju sliku kada mediji krše pravo na pretpostavku nevinosti analizirali smo karakteristike tekstova u kojima smo pronašli ova kršenja (126 članaka). Priče, događaji i osobe koje odskakuju od prosjeka, bizarne, i one koje šokiraju lako trasiraju put do naslovne stranice. Takvi tekstovi koji senzacionalistički predstavljaju događaje sa jednim ciljem-povećanjem tiraža, predstavljaju poseban izazov. U svega deset odsto slučajeva članak u kojem je narušeno ovo pravo nalazi se i na naslovnoj strani, mjestu gdje se objavljuju najatraktivnije vijesti. Ova statistika ukazuje da su tekstovi u kojima je zabilježeno kršenje „manje primamljivi“ u odnosu na neke druge teme, te da su u pitanju mahom faktografske forme-kratke vijesti ili izvještaji iz hronike.

Grafikon 16. Karakteristike članaka u kojima je prekršena pretpostavka nevinosti

Jedan od primjera je članak “Zbog para pokušao da ubije nevjenčanu suprugu” (“Dan“, str.10, 27.4.2014.). Iako u tekstu piše da je uhapšeni osumnjičen da je počinio krivično djelo u naslovu i naslovu na naslovnoj strani se sugerise njegova krivica pa je tako čitaocima ponuđeno i pojašnjenje zbog čega je to uradio.

U gotovo 90% slučajeva tekstove u kojima je prekršeno pravo na pretpostavku nevinosti okarakterisali smo kao pretežno površinske. Pod time podrazumijevamo da su se novinari zadržali na opisu događaja, pojave ili osobe, bez pozadine, uzroka i sl. Kontekst bitno utiče na razumijevanje informacije te je njegovim izostankom vijest nepotpuna, a na taj način bi mogao da se otvori i prostor za potencijalnu manipulaciju. Dok bi dubinski pristup označavao da novinar ulazi u uzroke događaja, moguće posljedice i širi kontekst. Činjenica da je većina članaka obrađena površno upućuje na mogućnost da urednici najvećim dijelom smatraju da je tematika u ovim tekstovima manje važna u odnosu na neke druge teme.

Grafikon 17. Karakteristike članaka u kojima je prekršena pretpostavka nevinosti

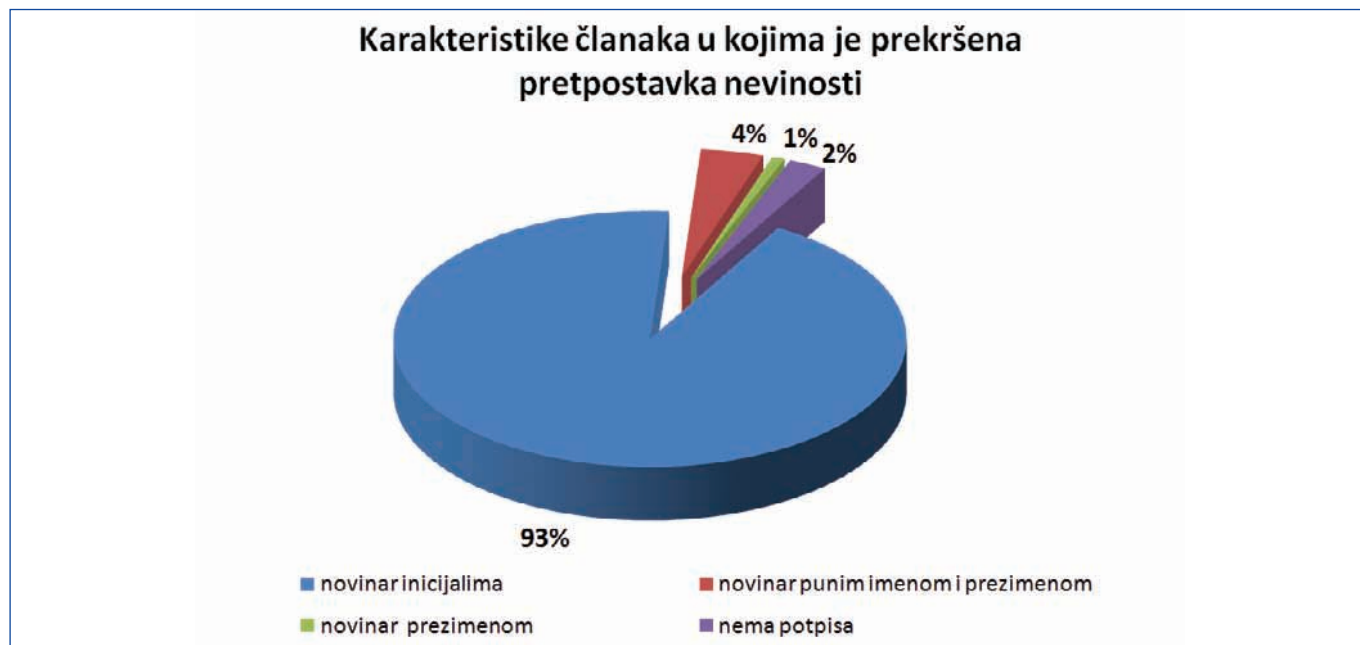
Dominacija jednog izvora (81%) može da ukaže na nisku vjerodostojnost jer su novinari pristupali izvještavanju površno ili da su obrađene teme smatrali irelevantnim. Kako se objektivno izvještavanje postiže citiranjem onih koji su za i onih koji su protiv, u preko 80% slučajeva, jasna slika ovim izostaje. Dominacija jednog izvora ukazuje i da su se pri izvještavanju u slučajevima kada je prekršeno pravo na pretpostavku nevinosti najčešće koristile faktografske forme (vijest, izvještaj), a rijetko zahtjevnije analitičke forme. U 14% slučajeva prepoznali dva izvora informacija, a tri ili više u 5% slučajeva.

Grafikon 18. Karakteristike članaka u kojima je prekršena pretpostavka nevinosti

Relevantnost osnažuje činjenica da u 98% slučajeva članak u kojem smo zabilježili kršenje potpisuju novinari i to u 93% slučajeva inicijalima, punim imenom i prezimenom u 4% slučajeva, a samo prezimenom u 1% slučajeva. Ispod 2% tekstova u kojima smo uočili kršenje nema potpisa autora a ni jedan tekst nije označen kao redakcijski, što je ohrabrujući podatak koji govori da se u velikoj mjeri poštuje autorstvo i da novinari lično preuzimaju odgovornost za svako slovo koje napišu. Što će reći da su saglasni i sa svim uredničkim intervencijama, ukoliko ih je bilo.

Grafikon 19. Karakteristike članaka u kojima je prekršena pretpostavka nevinosti

Ono što jasno ukazuje da su se u tekstovima u kojima smo prepoznali kršenje prava na pretpostavku nevinosti najčešće koristile faktografske forme (vijest, izvještaj) je podatak da je u 79% slučajeva vijest zauzimala svega 1/8 stranice. U 10% slučajeva veličina teksta je 1/4, a u 8% slučajeva 1/2 stranice. U 3% slučajeva su tekstovi u kojima smo zabilježili kršenje veličine od 1/2 do 1 stranice. Ono što možemo zaključiti je da su najvećim dijelom u pitanju kratke vijesti dok je u 21% slučajeva u pitanju vijest ili izvještaj veličine od 1/4 do 1 stranice.

Grafikon 20. Karakteristike članaka u kojima je prekršena pretpostavka nevinosti

U tekstovima u kojima smo zabilježili kršenje prava na pretpostavku nevinosti osumnjičeni/optuženi je u 61% slučajeva predstavljen inicijalima, 1% prezimenom dok su u 36% slučajeva novinari otkrili njegovo/njeno puno ime i prezime.

Grafikon 21. Karakteristike članaka u kojima je prekršena pretpostavka nevinosti

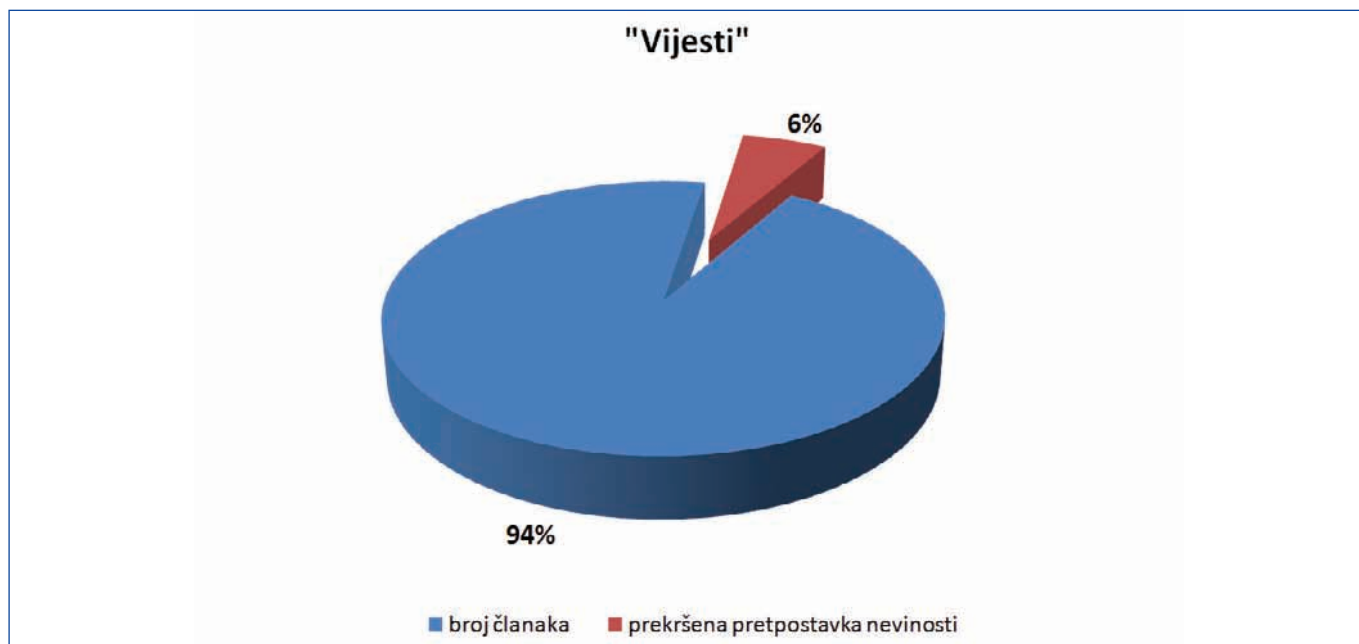

Kršenje pravila pretpostavke nevinosti i pojedinačni mediji

Ranije smo ustanovili da je u 10% slučajeva od ukupnog broja tekstova na neki način prekršeno pravo na pretpostavku nevinosti. Kako bismo stvorili jasnu sliku u kolikoj su mjeri u ovom dvomjesjeću glasila pojedinačno „griješila“ pri izvještavanju uporedili smo ukupan broj analiziranih tekstova koje je medij objavio sa brojem kršenja iste kuće. Došli smo do sljedećih podataka: Procenat kod ND „Vijesti“ sa 6% u ovom periodu je nešto niži od ukupnog prosjeka medija. Što će reći da su „Vijesti“ u 6% slučajeva od ukupnog broja članaka koje su objavile objavile tekst u čijem naslovu/nadnaslovu smo prepoznali kršenje prava na prezumpciju nevinosti.

Jedan od primjera je tekst *“Prijeteći nožem opljačkao radnika na pumpi u Baru”* (“Vijesti”, str.12, 9.4.2014.) čiji naslov jasno ukazuje da je uhapšeni počinio djelo iako u tekstu precizno piše da se sumnja da je prijeteći pištoljem oteo torbicu sa novcem. Kao i tekst *“Maskirani i naoružani iz kazina odnijeli 2.300 eura”* (“Vijesti”, str.13, 9.5.2014.) koji govori o pljački kazina, jasno piše da su uhapšeni osumnjičeni za ovo kazneno djelo dok naslov ukazuje da su uhapšeni počinili to krivično djelo.

Grafikon 22. „Vijesti“

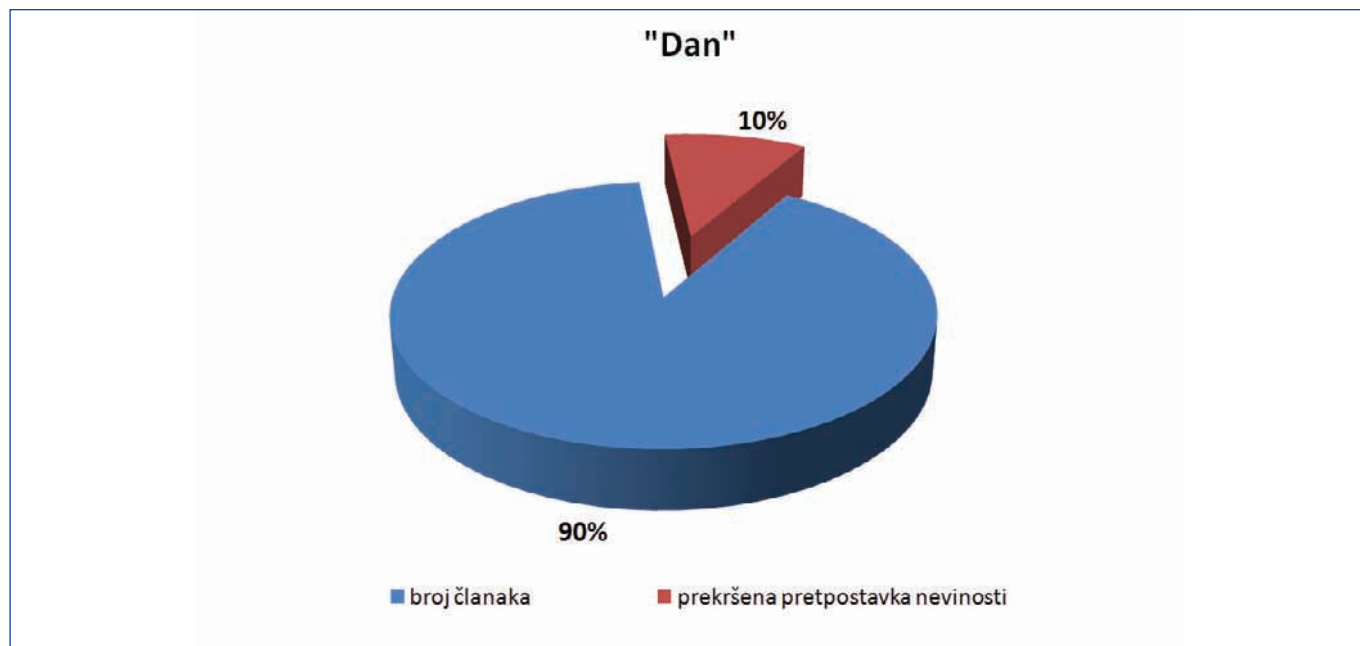

Procenat tekstova u kojima je prekršeno ovo pravo kod „Dana“ poklapa se sa ukupnim procentom svih medija. Dakle, u 10% slučajeva od ukupnog broja tekstova koje je „Dan“ objavio smo prepoznali kršenje prava na pretpostavku nevinosti.

Jedan od primjera je tekst *“Beranac oprao million eura”* („Dan“, str.10, 5.5.2014.) koji govori o optužnici protiv Beranca zbog sumnje da je počinio krivično djelo pranje novca dok se u naslovu jasno ukazuje da je optuženi kriv.

Još jedan primjer je tekst *“Obljubio maloljetnu sugrađanku”*, („Dan“, str.10, 17.5.2014.) koji govori o istrazi protiv Mojkovčanina zbog sumnje da je počinio krivično djelo dok se naslovom deklarativno poručuje da je on za to djelo i kriv.

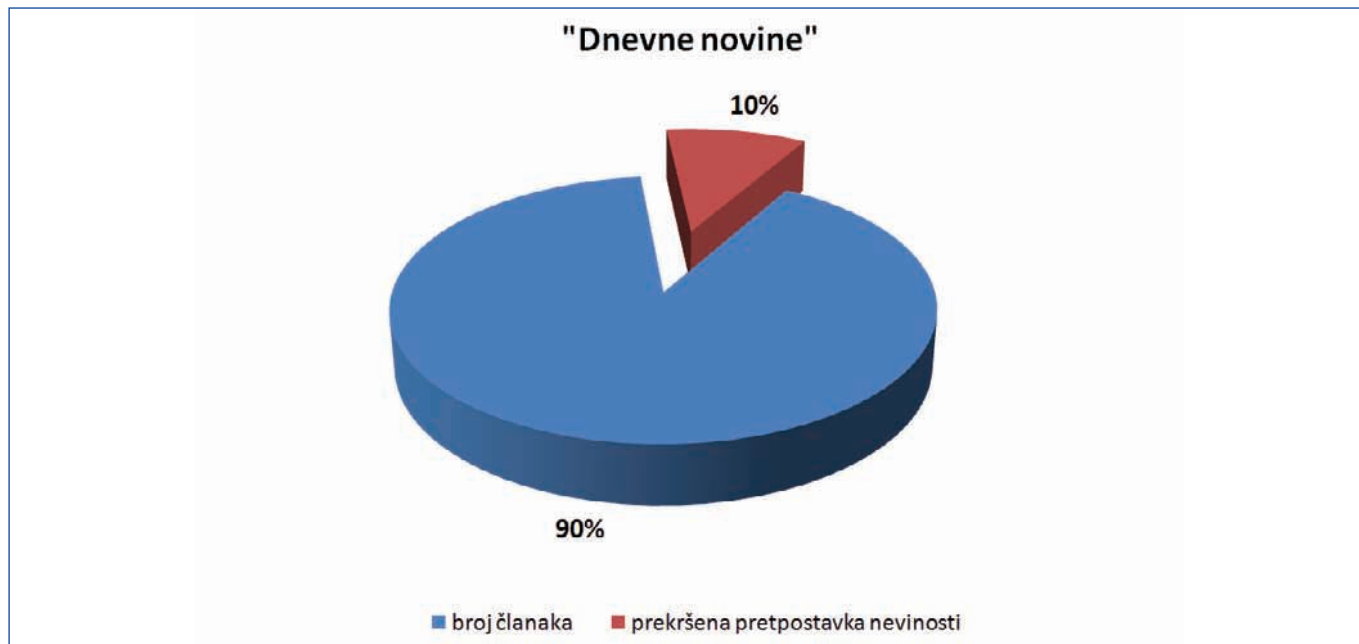
Grafikon 23. „Dan“

Identična je situacija i kod „Dnevni novina“ koje su u 10% tekstova koje su objavile u četvrtom i petom mjesecu na neki način ugrozile ovo pravo.

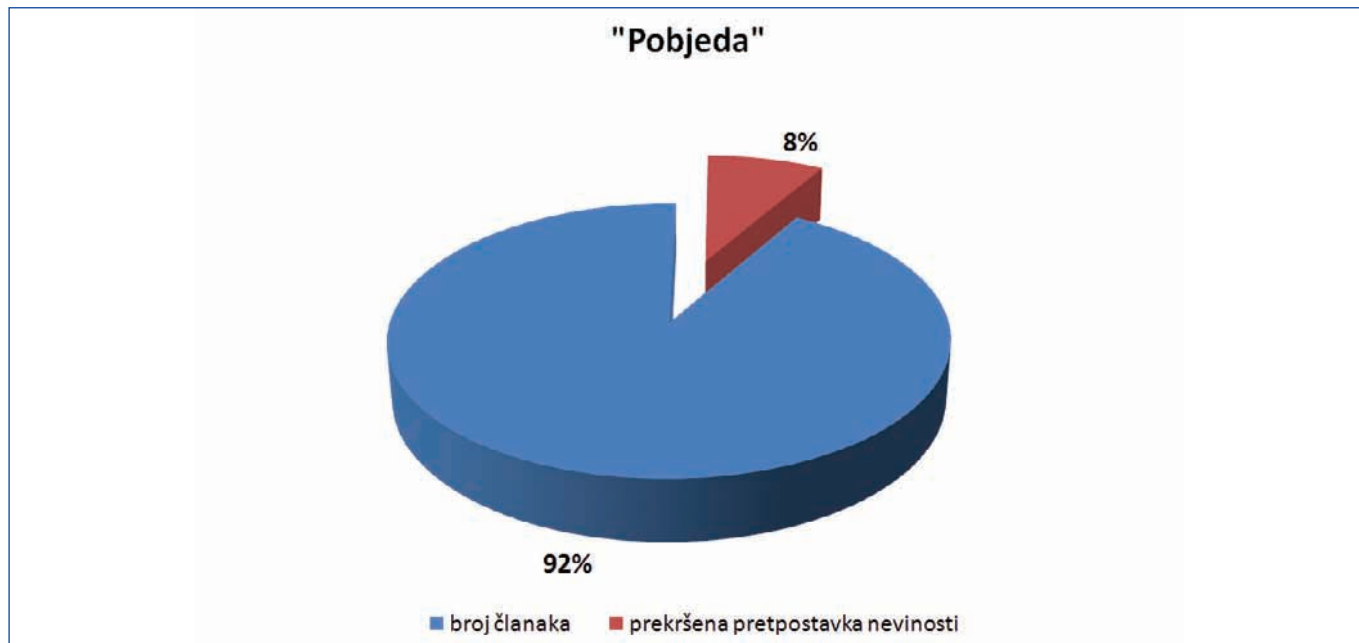
Jedan od primjera je tekst *“Oštetio budžet za 17.000 eura”* („Dnevne novine“, str.10, 8.4.2014.) koji govori o utaji poreza i doprinosa. U sadržaju teksta jasno piše da se osnovano sumnja da je menadžer osumnjičen da je počinio ovo djelo dok u naslovu deklarativno piše da je on to zasigurno uradio.

Još jedan primjer je i tekst *“Uhapšeni pljačkaši”* („Dnevne novine“, str.10, 29.4.2014.) iako u naslovu ne postoji ni najmanja sumnja da su uhapšeni počinili djelo koje im se stavlja na teret u sadržaju teksta jasno piše da su uhapšeni osumnjičeni za krađu.

Grafikon 24. „Dnevne novine“

„Pobjeda“ je u 8% slučajeva od ukupnog broja članaka koje je objavila na neki način ugrozila pravo na pretpostavku nevinosti.

Jedan od primjera je vijest *“Osam vozila obio u Ulcinju”* (“Pobjeda”, str.10, 29.4.2014.) koja govori o hapšenju mladića uslijed sumnje da je obio osam vozila. Dok naslov označava jasnu tvrdnju da je on navode iz teksta i počinio.

Grafikon 25. „Pobjeda“

Ovi podaci ukazuju da su „Vijesti“ u najmanjem procentu od 6% slučajeva ugrozile pravo na pretpostavku nevinosti, slijedi „Pobjeda“ sa 8% slučajeva, dok je u svakom 10 tekstu koji su „Dan“ i „Dnevne novine“ objavile na neki način ugroženo ovo pravo.

Zabilježili smo i primjere kada novinari u naslovu kvalifikuju osumnjičene/optužene i prije postupka tako što u naslovu koriste riječi tipa pljačkaš, lopov, razbojnik, revolveraš. Na taj način mogu da ugroze pravo na pretpostavku nevinosti.

Jedan od primjera je članak "Uhapšen razbojnik" ("Dnevne novine", str.10, 9.4.2014.). Iako je u tekstu precizno naglašeno da ga je policija uhapsila zbog osnovane sumnje da je počinio razbojništvo u naslovu je mladić označen kao razbojnik. Istog mjeseca "Dnevne novine" su objavile još jedan tekst pod nazivom "Uhapšen razbojnik" ("Dnevne novine", str.11, 28.4.2014.) i ovoga puta je u tekstu jasno naznačeno da je u pitanju hapšenje zbog sumnje da je počinio krađu dok naslov ne odgovara sadržaju vijesti.

Još jedan primjer je i tekst "*Uhapšeni pljačkaši*" ("Dnevne novine", str.10.,29.4.2014.) iako u naslovu ne postoji ni najmanja sumnja da su uhapšeni počinili djelo koje im se stavlja na teret u sadržaju teksta jasno piše da su uhapšeni osumnjičeni za krađu.

Jedan od primjera je i tekst "*Barski klan u Budvi pao sa kokainom*" ("Vijesti", str.14, 22.5.2014.), u čijem naslovu piše "barski klan" čime se jasno sugerira krivica iako u tekstu jasno piše da su uhapšeni osumnjičeni da su počinili krivično djelo i da jedan od 3 počinitelja uopšte nema kriminalni dosije.

Jedan od primjera je i tekst "*Uhvaćeni kradljivci*" ("Pobjeda" str.11,18.4.2014.) u kojem se govori o mladićima osumnjičenim za tešku krađu dok su u naslovu označeni kao kradljivci, dakle, kao da su djelo i počinili.

Lica koja vrše političke funkcije moraju da istrpe povećanu pažnju medija. Njihova privatnost je ograničena ako je u pitanju informacija koja je u vezi sa obavljanjem funkcije. No, sa druge strane naslov teksta "*Rađenović držao pištolj bez dozvole*" („Dan“, str.10, 1./2.5.2014.) smo okarakterisali kao kršenje prava na pretpostavku nevinost jer u tekstu piše da je saslušan zbog sumnje da posjeduje pištolj bez dozvole.

Naslovi tekstova u kojima je prekršeno načelo br.10, odnosno pretpostavka nevinosti

April 2014.

"Vijesti":

Prijeteći nožem opljačkao radnika na pumpi u Baru",
"Predstavio se kao kupac pa oteo mobilni telefon",
"Oтели 348.000€ vrijednu zemlju",
„Pakovanja skanka spremao za prodaju“,
„Sačmaricom na komšiju“,
„Obili kuću Slavice Jovanović“,
„Dvojica pljačkali, a dvoje otimali novčanike“,
„Vrijedala putnike o slomila staklo na vozu“,
„Direktorica u Plantažama tukla prolaznicu“,
„Uhapšen bombaš u Podgorici“,
„Zabavljali se paleći kontejnere“,
„Krali novac, antikvitete, tehničku robu“;

"Dan":

"Ukrali akumulator",
"Ukrali auto",
"Komšiji postavio bombu",
"Švercovao 5,5 kilograma kokaina",
"Parama od kokaina kupovali nekretnine",
"Tri maloljetnika uhapšena zbog krađe",
"Sestru ranio, pa je ostavio u zapaljenoj kući",
"Beranac sjekirom obijao juvelirnice",
"Oštetio državu za 17.000 eura",
"Opljačkao prodavnicu",

“Novac od kazni stavljao u svoj džep”,
“Preko divlje deponije uzeli dva miliona”,
“Komšiju ranio iz lovačke puške”,
“Krali robu i parfeme”,
“Uhvaćeni lopovi”,
“Krali djelove autobusa”,
“Krao gorivo i akumulatora”,
“Obijao kuće”,
“Ukrao mobilni telefon”,
“Rate uplaćivao sebi”,
“Peročević zapalio auto službenici Opštine”,
“Školu ošteti za 32.115. eura”,
“Opljačkao osam vozila”,
“Ukrao mobilni telefon”,
“Zbog para pokušao da ubije nevjenčanu suprugu”,
“Risto Drašković uhapšen pošto je benzinom zapalio hol hitne pomoći”,
“Crnogorci švercovali skank”,
“Opljačkali pumpu”;

“Dnevne novine”:

“Kamenicama gađala voz”,
“Krali dobrotvorne priloge iz crkava”,
“Opljačkali magacin”,
“Upadali u tuđe kuće i automobile”,
“Uhapšen razbojnik”,
“Poštar lažirao napad”,
“Ošteti bužet za 17.000 eura”,
“Uhapšen zbog bacanja eksploziva”,
“Pucao u sestru i ostavio je zaključanu u zapaljenoj kući”,
“Na smrt pretukao sugrađanina”,
“Krali amfore i ćupove”,
“Dvaput ukrali isto vozilo”,
“Uhapšen razbojnik”,
“Na prevaru uzeli novac”,
“Krao akumulatora i gorivo”,
“Upadao u tuđe kuće i iz njih krao novac i telefone”,
“Uhapšeni pljačkaši”,
“Blagajnik odnio 32.000 eura”,
“Pali sa skankom”;

“Pobjeda”:

“Osam vozila obio u Ulcinju”,
“Uhapšen Podgoričanin zbog podmetanja bombe”,
“Krali česme i tuš baterije”,
“Mladići dvaput ukrali “reno””,
“Podgoričanin ukrao 300 litara goriva i 4 akumulatora”,
“Pozajmio novac, ali ga nije vratio po dogovoru”,
“Krali novac, robu i alat”,
“Uhvaćeni kradljivci”,
“Podgoričanin potegao pušku na sugrađanina”,
“Podgoričanin krijumčario heroin u čarapama”,
“Prijava protiv kradljivaca iz Rožaja”,
“Utajio 17.000 poreza”,

“Prijeteći nožem ukrao pazar sa pumpe”,
“Polomio stakla na tri poslovnice na Bulevaru Svetog Petra Cetinjskog”,
“Zapalili kontejnere i nanijeli štetu od 3.200 eura”,
“Krali kamene posude teške više od 100 kilograma”;

Maj 2014.

“Vijesti”:

“Raičević i Boljević prerezali Telenorov kabl”,
“Maskirani i naoružani iz kazina odnijeli 2.300 eura”,
“Krali bakarne cijevi i bijelu tehniku”,
“Ukrali novac i hranu iz kantine”,
“Traže revolveraša Lekića, jer ga nema kući”,
“Pušten napadač na Milačića”,
“Barski klan u Budvi pao sa kokainom”;

“Dan”:

“Prekinuli kabl”,
“Dva puta silovao cimera u ćeliji”,
“Uhapšeni zbog krađa”,
“Napadačima na “Vijesti” sudiće se u Podgorici”,
“Opljačkali kazino”,
“Švercovao “bijelo””,
“Švercovao skank preko granice”,
“Beranac oprao million eura”,
“Ukrao pare, pa udario gosta”,
“Rađenović držao pištolj bez dozvole”,
“Obljubio maloljetnu sugrađanku”,
“Ranjen dok je krao gorivo”,
“Opljačkao osam vozila”,
“Pacijentkinju u kritičnom stanju poslala kući”,
“Primio 100.000 eura mita”,
“Dilovali heroin”,
“Predao se napadač na novinara”,
“NN: Branislav Lekić, koji je pištoljem prijetio predstavnicima DF-a i Marku Milačiću, našao sigurno utočište”,
“Nožem ranio sugrađanku”,
“Ukrali novčanik i bojler”,
“Starica ukrala novčanik”,
“Pokušao da ukrade barku”,
“Gradili bez dozvole”,
“Dilovao kokain”,
“Krao gorivo i akumulatore”,
“Šarićev tjelohranitelj prebio mladića”;

“Dnevne novine”:

“Uhapšen pljačkaš kladionice”,
“Uhapšeni zbog prodaje heroina”,
“Opljačkali kazino”,
“Na račun” pomoćnice ministra iznudio 1.500€”,
“Pokušao da ukrade brod Sveti Marko”,
“Krali u Baru i Ulcinju”,
“Ubica tražio pušku da pobije cijeli klan”,

“Zbog tezge nožem nasrnuo na ženu”,
“Nakon pljačke prijetili tužiocu”,
“Prekinuli kabl Telenor mreže”,
“Sam sebi zapalio stan”,

“Pobjeda”:

“Prijeteci nožem odnijeli 2.300 eura”,
“Krali cijevi i tehničke uređaje”,
“Dva mladića uništila uređaj Telenora”,
“Bar: Ukrali 280 eura sa pumpe”,
“Pokušao da ukrade ribarski brod od 100.000 eura”,

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Ovim istraživanjem cijenili smo tri afirmativne hipoteze koje glase:

1. Novinari i urednici dnevnih novina poštuju profesionalna načela prilikom izvještavanja o hapšenjima, istražnim i sudskim postupcima.
2. Novinari i urednici poštuju pravo na pretpostavku nevinosti.
3. Novinari i urednici se pridržavaju Zakona o medijima i Etičkog kodeksa novinara pri izvještavanju

Kako je istraživanje pokazalo crnogorski štampani mediji se pridržavaju profesionalnih načela i poštuju pravo na pretpostavku nevinosti u velikoj mjeri. Ipak u 10% članaka (126) novinski poslenici su na neki način ugrozili ovo pravo. Naši nalazi ukazuju da je sadržina novinskih članaka o istražnim i sudskim postupcima bila u skladu sa pretpostavkom nevinosti, ali da u 10% od ukupnog broja analiziranih članaka (1319) to nije bio slučaj sa njihovim naslovima. Kada mediji objave takve naslove to može uticati na formiranje javnog mišljenja o krivici osumnjičenog/optuženog prije i tokom postupka.

Novinari i urednici se pridržavaju Zakona o medijima i Etičkog kodeksa novinara pri pisanju tekstova te u ovom dvomjesječju nijesmo naišli na tekst koji bi svojim sadržajem mogao da naruši nečije pravo na pretpostavku nevinosti.

Od ukupnog broja tekstova (126) u kojima smo prepoznali kršenje prava na pretpostavku nevinosti u 90% slučajeva je naslov teksta bio neadekvatan. U 5% slučajeva je u nadnaslovu prekršeno pravo na pretpostavku nevinosti, a u 2% slučajeva i naslov i nadnaslov su jasno ukazivali na krivicu iako taj postupak još uvijek nije okončan. U 3% slučajeva smo zabilježili kršenje samo u naslovu na naslovnoj strani iako su novinari sa sadržajem i opremom teksta ispoštovali sve standarde.

Najviše tekstova koji bi svojim sadržajem, naslovom/nadnaslovom, grafičkom opremom mogli da ugroze pravo na pretpostavku nevinosti objavio je „Dan“ 44% (56 tekstova), slijede „Dnevne novine“ sa 24% (30 članaka), zatim „Pobjeda“ sa 17% (21 članaka), dok su „Vijesti“ sa 15% (19 članaka) u ovom periodu objavile najmanje tekstova u kojima je povrijeđena pretpostavka nevinosti.

U svega deset odsto slučajeva članak u kojem je narušeno pravo na pretpostavku nevinosti nalazi se i na naslovnoj strani, mjestu gdje se objavljuju najatraktivnije vijesti. Gotovo 90% tekstova u kojima je prekršeno pravo na pretpostavku nevinosti okarakterisali smo kao pretežno površinske. U tekstovima u kojima je prekršeno pravo na pretpostavku nevinosti u 81% slučajeva smo identifikovali jedan izvor informacija, u 14% slučajeva prepoznali dva izvora informacija, a tri ili više u 5% slučajeva.

U 98% slučajeva članak u kojem smo zabilježili kršenje potpisuju novinari i to u 93% slučajeva inicijalima, punim imenom i prezimenom u 4% slučajeva, a samo prezimenom u 1% slučajeva. Ispod 2% tekstova u kojima smo uočili kršenje nema potpisa autora a ni jedan tekst nije označen kao redakcijski. U 79% slučajeva vijesti u kojima smo prepoznali kršenje prava na pretpostavku nevinosti su zauzimale svega 1/8 stranice. U 10% slučajeva veličina teksta je ¼ a u 8% slučajeva ½ stranice. U 3% slučajeva su tekstovi u kojima smo zabilježili kršenje veličine od ½ do 1 stranice.

Ovi podaci ukazuju da su se pri izvještavanju u slučajevima kada je prekršeno pravo na pretpostavku nevinosti najčešće koristile kratke faktografske forme (vijest, izvještaj) sa jednim izvorom informacija, a rijetko zahtjevnije analitičke forme.

Možemo zaključiti da se u crnogorskim štampanim medijima uglavnom poštuje pretpostavka nevinosti, a ipak nije zanemarljiv broj naslova kojima se krši ovo pravo, jer se u ovom periodu svakim desetim naslovom/nadnaslovom mogla značajnom broju ljudi nanijeti šteta.

Preporuke

Novinari i urednici sa posebnom pažnjom treba da izvještavaju o istražnim i sudskim postupcima.

Neophodno je sticanje i usavršavanje znanja novinara i urednika kako bi novinari profesionalnije izvještavali o istražnim i sudskim postupcima. Stoga treba organizovati obuke za novinare i urednike kako bi se u potpunosti poštovala pretpostavka nevinosti.

Kod neslaganja u primjeni Kodeksa novinara Crne Gore trebalo bi inicirati zajedničke debate kako bi unaprijedili poštovanje profesionalnih standarda od strane medija.

U cilju profesionalnijeg izvještavanja i smanjivanja nepovjerenja neophodno je jačanje samoregulatornih tijela i saradnja različitih regulatora.

Posebno treba informisati i podići svijest novinara i urednika za posebnu obazrivost kada su djeca/mladi u pitanju i kada izvještavaju o nekim ozbiljnijim prestupima.